

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Konflikthantering och förhållningsätt i förskolans verksamhet

Namn: Matilda Sahlin, Chaowarak
Nakharangsu och Mikaela Sihvonen
Program: Förskolläraryrket

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT 2022
Handledare: David Ryffé
Examinator: Jonas Linderoth

Nyckelord: Nyckelord: Konflikt, konflikthantering, kommunikation, samspel

Abstract

Konflikter sker hela tiden både i förskolans verksamhet och i omgivningar där människor befinner sig. De kan ibland vara komplicerade att hantera och kräver att parterna kommunicerar. Alla barn har olika behov och önskningar, därför är olika strategier nödvändigt för att hantera konflikter. Förskollärares kompetens i konflikthantering är central och stöttar barn att utvecklas och hitta redskap för att hantera konflikter. Genom att förskollärare stöttar barn steg för steg i konflikthantering kan barn skapa nya erfarenheter och till slut lära sig hantera konflikter på egen hand. Tidigare forskning slår fast att konflikter skapar ett lärande för barn där förskolläraren har ett ansvar att guida och leda barnen till kunskap om konflikthantering och därmed kunskap för livet. Syftet och frågeställningarna studien ställer handlar om att undersöka och belysa förskollärares professionella förhållningssätt och strategier i konflikthantering. Studien har utgått ifrån en kvalitativ enkätstudie där elva förskollärare har medverkat från tre olika förskolor. Resultatet visar att konflikter är nödvändigt och det kräver att arbetslaget har en samsyn i konflikthantering för att barn ska få tydliga signaler. Barn utvecklas socialt, lär sig empati, respekt för andra människor och de lär sig använda sina kommunikativa förmågor i konflikter. Analysen har sin grund i sociokulturell teori där social interaktion är central vilket gör det intressant att undersöka konflikthantering i förskolan.

Förord

Vi vill tacka alla deltagare som har bidragit med material till vår studie och gjort studien möjlig. Vi vill också tacka vår handledare David Ryffé för vägledning och konstruktiv feedback i vår skrivprocess.

Tack!

Matilda Sahlin, Chaowarak Nakharangsu och Mikaela Sihvonen 2022-05-23

Innehållsförteckning

Förord	1
Innehållsförteckning	2
1 Inledning	4
2 Syfte och frågeställningar	5
3 Tidigare forskning	5
3.1 Konflikthantering	6
3.2 Konfliktstrategier	6
3.2.1 Cohens konfliktpyramid.....	6
3.2.2 Medling.....	8
3.2.3 Hänsyn till empati	8
3.2.4 Kreativ dramatisering med dockor.....	8
3.3 Sammanfattning av tidigare forskning	9
4 Teoretisk utgångspunkt	9
4.1.1 Sociokulturell teori.....	9
4.2 Centrala begrepp	10
4.2.1 Kommunikation	10
4.2.2 Språk som medierande redskap	10
4.2.3 Konflikt.....	11
4.2.4 Kooperativt lärande.....	11
4.3 Sammanfattning av teoretisk utgångspunkt	12
5 Metod och genomförande	12
5.1 Enkät som metod	12
5.2 Datainsamling	13
5.3 Metodologiska avvägningar	13
5.4 Urval	14
5.5 Genomförande av datainsamling	14
5.6 Analysmetod	15
5.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	15
5.8 Etiska överväganden	15
6 Resultat	16
6.1 Konflikt och konfliktens nödvändighet	16

6.2	Definition av konfliktsituationer mellan barn	17
6.3	Samsyn och bemötande	17
6.4	Lärande som synliggörs i konflikter	18
6.5	Kompetens inom konflikthantering	18
6.6	Förebyggande och redskap	19
6.7	Strategier	20
7	Analys	21
7.1.1	Konflikt och konfliktens nödvändighet	21
7.1.2	Definition av konfliktsituationer mellan barn.....	21
7.1.3	Samsyn och bemötande.....	22
7.1.4	Lärande som synliggörs i konflikter	22
7.1.5	Kompetens inom konflikthantering	23
7.1.6	Förebyggande och redskap	23
7.1.7	Strategier	24
7.2	Slutanalys	25
7.2.1	Sammanfattning av frågeställningar och syfte.....	25
7.3	Didaktiska konsekvenser	26
7.4	Förslag på vidare forskning	27
7.5	Avslutande reflektion	27
8	Referenslista	28
9	Bilaga	31

1 Inledning

Pieng (2020) visar att konflikter förekommer var 10:e minut på förskolan vilket medför att det är väsentligt att undersöka hur förskollärarna arbetar för att hantera konflikter samt vilka förutsättningar de har. En grundläggande faktor är att förskollärarna använder sin kompetens i konflikthantering och samarbetar mot gemensamma mål i arbetslaget. Konflikter uppfattas ibland som något negativt men konstruktiva konflikter kan vara positivt och leda till utveckling och lärande (Hakvoort, 2010). Att skapa en god kommunikation ger möjlighet till trygga relationer mellan barn, vuxna och omgivningen. Enligt Vygotskij (i Säljö, 2017) sker lärande i samspel med andra där språket är ett centralt redskap, därför är arbetet med kommunikationsmetoder i till exempel hantering av konflikter grundläggande för att skapa uppmuntrande miljöer för lärande.

Förskolan har en skyldighet att arbeta mot diskriminering och för människors lika värde. Värdegrunden påvisar att personalen ska motverka kränkande behandling av alla sorter samt att ett förebyggande arbete mot detta ska finnas (Läroplan för förskolan [Lpfö18], 2018). Förskolans uppdrag är bland annat att stimulera barnen till samspel och lek med andra barn samtidigt som personalen ska hjälpa barnen reda ut eventuella konflikter samt förebygga att dessa inträffar i mesta möjliga mån (Lpfö18, 2018).

Varje individ måste lära sig hantera konflikter för att få sin röst hörd och kunna samspela med andra. Det sociala arvet spelar roll i förståelsen av barns konflikthantering och kan till exempel vara olika mellan barn som har syskon och barn som inte har syskon. Att stötta barn att hantera konflikter är ett aktivt arbete varje dag i förskolans verksamhet. I sitt arbete strävar förskollärare efter att hitta kommunikationsstrategier som fungerar för varje enskild individ i barngruppen, men ibland misslyckas försöken och kan spåra ur och leda till beteende bland barnen som inte är accepterat. Forskning och teorier i konflikthantering ger förskollärare ökad kunskap samt redskap att hjälpa barnen hantera sina konflikter och samtidigt utvecklas alla parter och växer av konflikterna (Hakvoort & Friberg, 2015).

Olsson (2018) menar att lärares intuitiva kompetens kan vara svår att sätta ord på och kallas därför ibland för "tyst kunskap". Tyst kunskap är inte dokumenterad kunskap, den innebär lärares personliga förhållningssätt där sinnliga erfarenheter utgör känsla och färdigheter för mänskligt handlande. Det handlar om kompetensen att bemöta människor och förstå situationer vilket är centralt i arbetet med människor. Den tysta kunskapen är en gemensam kollektiv kunskap inom yrkesgruppen som ger ett gemensamt yrkesspråk. Olsson (2018) skriver att tyst kunskap är inte alltid medveten och behöver verbaliseras språkligt genom reflektion tillsammans med andra där de kan sätta ord på kunskapen för att bidra till kollektivt lärande. Därför är det betydande att arbetslaget får tid till reflektion och kan kommunicera över sin praktik. Enligt läroplanen (Lpfö18, 2018) ska både innehållet och arbetssättet i förskolan, alltid vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Olsson (2018) preciserar att vetenskaplig kunskap är dokumenterad *kunskap om* praktiken och beprövad erfarenhet är dokumenterad *kunskap i* praktiken. För att utveckla förskolan krävs det att "*rektorn och alla som ingår i arbetslaget systematiskt och kontinuerligt dokumenterar, följer upp, utvärderar och analyserar resultaten i utbildningen*" understryker läroplanen (Lpfö18, 2018).

Förskollärare är tjänstepersoner som har ett samhällsuppdrag att medverka till barns utveckling som framtida samhällsmedborgare. För att kunna växa upp och bli ansvarstagande samhällsmedborgare är det betydande för barn att lära sig samspela i social kontext och kunna hantera konflikter. Lärares yrkesetiska regler (2008) slår fast att lärare ska stötta barnen i

deras lärande och vägleda dem i deras olika val och prioriteringar. Förskollärare ansvarar själva för kvalitén i sin undervisning samt sin egen kompetensutveckling och genom detta stärker även lärare sin profession. Dock har även rektorn ansvar för förskolans kvalitet och ska erbjuda personalen den kompetensutveckling som krävs för att de ska kunna utföra sitt arbete enligt läroplanen (Lpfö18, 2018).

Som förskollärare är det centralt att skapa trivsel och trygga relation inom verksamheten för att underlätta och förebygga konflikter och undvika missförstånd inom barngruppen. Ett redskap som stöttar barns språkliga förmåga är tecken som alternativ kommunikation (TAKK) skriver Luttröpp (2021). TAKK stimulerar både hörsel- och synintryck och är givande för alla barns språkliga utveckling. Förskollärare har ansvar för att vara förebilder för att skapa förståelse för det viktiga sociala samspelet med andra barn och vuxna i barnens omgivningar. Förskollärare ska enligt läroplanen för förskolan ge varje barn förutsättningar att utveckla förmåga att fungera enskilt och i grupp, samarbeta samt hantera konflikter (Lpfö18, 2018). Genom att synliggöra förskollärares tysta kunskap och beprövade erfarenhet inom konflikthantering kan studien bidra till att studenter ökar sin kunskap om hur konflikter kan bemötas i förskolan och förbereda dem för yrkeslivet.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är *“att synliggöra förskollärares professionella förhållningssätt och strategier inom konflikthantering i verksamheten”*. Motiveringen är att bidra med kunskap till förskollärarstudenter och verksamma inom förskolans verksamhet.

Frågeställningar:

- **Vad anser förskollärare om konflikter mellan barn?**
- **Vilken roll spelar konflikthantering i förskolan?**
- **Vilka strategier används i upplevda konfliktsituationer?**

Utifrån dessa frågeställningar undersöker studien vad förskollärare anser om begreppet konflikt, vilken roll konflikthantering spelar i förskolans verksamhet samt vilka strategier förskollärare använder och vad dem leder till, för att förebygga och hantera konfliktsituationer. Studien identifierar förskollärarnas svar i olika perspektiv och kopplar dem till existerande forskning i den praktiska vardag som förskollärare har iakttagit. I studien analyseras även hur förskollärare resonerar kring konfliktsituationer mellan barn och relaterar till pedagogiska teorier i förskolans miljö.

3 Tidigare forskning

Tidigare forskning visar att konflikter förekommer ständigt i förskolans miljö. Förskollärare har stor betydelse för barns konflikter och använder sig av olika strategier för att medla mellan barn. Tidigare forskning menar att förskollärare kan se konflikt som ett lärotillfälle där barn kan växa och lära känna sig själv samt få insikt i andra personers perspektiv. Den tidigare forskningen visar på vikten av lyckade konfliktstrategier vilket denna studie bygger vidare på.

3.1 Konflikt hantering

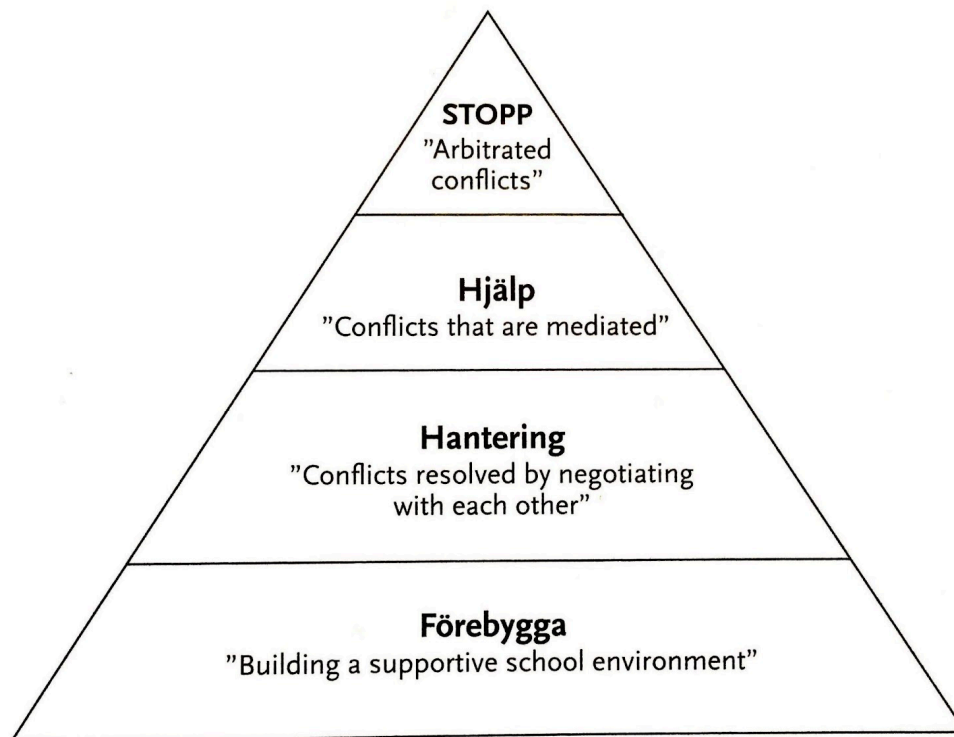
Arbetslagets förhållningssätt i konfliktsituationer påverkar barnens situation men även personalens välmående på förskolan. Tid för reflektion samt diskussion över konfliktsituationer under dagen främjar förskollärares framtida förhållningssätt i dessa situationer. Johansson och Emilsson (2016) förklarar i sin studie att konflikter kan skapa demokratiskt lärande. Det kräver att förskolläraren är lyhörd både mot arbetslag och barn. Vidare nämner de i sin studie att konflikt hantering är ett redskap för att utveckla sociala förmågor både för barn och vuxna. De menar att relationer inom verksamheten, arbetslaget, barn och hemmet är centralt för att utveckla sociala färdigheter samt att skapa förutsättningar för lärande. I forskningsstudien nämns även att en närvarande vuxen kan stödja och synliggöra konflikt hantering samt hur förskollärare kan arbeta vidare utifrån konfliktsituationer. Onchwari och Keengwe (2011) påpekar i sin studie att alla barn ska ha möjlighet att uttrycka sina känslor och ord. I deras studie tar de upp att alla röster ska få höras i verksamheten och arbetslaget vilket förespråkar regelbunden diskussion och reflektion.

Förskollärares roll är central när barnen har svårt att komma överens. Att förskollärare finns som ett stöd och erbjuder hjälp möjliggör att barnen kan känna sig trygga i situationer och utveckla nya kunskaper. Barn kan få stöd både verbalt samt genom konkreta förklaringar när konflikter uppstår. Thornberg (2006) påpekar att konflikter är en lärandesituation som kan ge möjlighet att lära av varandra både mellan barn och mellan barn och vuxna. En annan aspekt som Thornberg (2006) nämner är att vara närvarande för att kunna vägleda barnen att hitta en lösning. Genom detta kan barnen utveckla social kompetens och lära sig samarbeta med andra. När barnen klarar av att använda sig av förhandling i sina konflikter ges större möjlighet att lösa konflikter själva samt skapa relationer med kamrater.

3.2 Konfliktstrategier

3.2.1 Cohens konfliktpyramid

Hakvoort (2010) beskriver att en konflikt uppstår där det finns parter som; har olika intressen och mål där de inte vill ge efter för den andres önsknings och vilja; upplevelsen av att de olika parternas önsknings inte är kompatibla samtidigt; gör anspråk på status, makt samt värderingar där de inte kommer överens; eller att konflikten eskalerar och blir till slut förödande för parterna. Hakvoort (2010) har skrivit ett flertal artiklar om Richard Cohens konfliktpyramid. Det är en modell som beskriver olika steg i konfliktens förlopp och ger vägledning till en lösning på konflikten.

Figur 1: Konfliktpyramiden enligt Cohen (1995, 2005), återgiven i Hakvoort och Friberg (s. 39, 2015)

I konfliktpyramiden identifieras olika kärnområden inom konfliktlösning där de sociala och känslomässiga kompetenserna rankas som ett av de stora områdena. Empati, aktivt lyssnande och respekt för den andre parten samt dess önskningar spelar stor roll i en konfliktsituation. Det andra stora området är kommunikation där förhandling, konsten att föra en dialog samt samarbete med motparten spelar stor roll. För konflikter inom förskolans miljö kan förskollärarna använda sig av olika strategier och innehåller fyra nivåer;

Nivå 1: “Konflikter som aldrig uppkommer” eftersom förskolemiljön är stöttande. Det innebär att här finns alla insatser som förbereder för en god förskolemiljö som t.ex. demokrati, bra ledarskap, utvecklat värdegrundsarbete. Det diskuteras även etik där empati, attityder, social medvetenhet och social kompetens lyfts fram.

Nivå 2: “Konflikter som löses genom förhandling med varandra” och hanteringen av dessa konflikter. Detta innebär dock att även om miljön anpassas efter verksamheten kan konflikter ändå uppkomma i alla situationer. Det är viktigt att konflikten hanteras både i individuellt och i grupp då den kan leda till utveckling och lärande.

Nivå 3: “Medling”. Hakvoort (2010) menar att i Cohens konfliktpyramid kan inte alla konflikter lösas eller hanteras genom förhandling. Om en konflikt uppstår barn emellan kan det ibland behövas hjälp av en tredje part för att lösa denne, och denne part kan även bestå av något annat barn.

Nivå 4: ”Skiljaktiga konflikter (STOPP-nivå)”. På denna nivå blir inte konflikten löst utan parterna stoppas och skiljs åt. Fokus här ligger på beteende samt rätt eller fel. Det kan handla

om våldsamt, aggressivt beteende och där måste förskolläraren ha kunskap om när ett beteende är våldsamt samt få verktyg för hanterandet av konflikten.

3.2.2 Medling

Singer och Hännikäinen (2002) undersöker i sin studie vilken roll förskolläraren har i barns konflikter i Finland och Nederländerna. Studien är gjord under olika vardagliga situationer som visar barnens konflikter under dagen. De fann att små barns konflikter ofta uppstår då barnen känner att kamrater gör intrång i deras lek och de skyddar därmed sin lek. Barnen önskar helt naturligt att samarbeta med varandra men ändå uppstår konflikter upprepade gånger under varje timme på dagen. Förskolläraren använder sig av olika strategier i konflikter där den första strategin går under begreppet *lärarcentrerad medling*. Med detta menas att förskolläraren föreslår en lösning på konflikten och tar alla initiativ för en lösning. Den andra strategin är *barncentrerad medling* där barnen själva får träna på att lyssna på den andre partens och samtidigt lär sig uttrycka sina känslor i ord. Den sista strategin är en *hög maktstrategi* där förskolläraren riktar in sig på att avsluta konflikten och skapa lugn i gruppen, utan hänsyn till barnens känslor. Singer och Hännikäinen (2002) menar att förskolläraren har stor roll och är en förebild för barns konflikter. De upplyser förmågan att samarbeta kan leda barn till att hantera och lära sig i konfliktsituationer. Därför är det viktigt med god kommunikation, lyssna och bekräfta barnens röst.

3.2.3 Hänsyn till empati

Pieng och Okamoto (2020) visar i sin studie att de flesta barn deltar i en konflikt var 10:e minut i förskolan dock varade dessa cirka 10 sekunder innan de löstes. En konflikt leder sällan till att barnen söker hjälp hos personalen för en lösning utan de försöker lösa den själva vilket leder till att de tränar sin förhandlingsförmåga. Barn kan antingen använda sig av en strategi där de inte tar hänsyn till eller förstår den andres behov eller önskemål där denne strategi betecknar som *självorienterad strategi* vilken är den mest använda strategin i denna studie. Den andra strategin som barnen använder sig av kallas för *övrigt orienterade strategin* infaller då barnen tar hänsyn till kamratens önskemål och har empati för det andra barnet. Barnens ålder och språkförmåga har stor betydelse i konflikterna och deras förmåga att använda sig av förståelse och empati för motparten. De äldre barnen har mer förmåga att kompromissa och föra en dialog med sin kamrat medan de yngre barnen saknar förmåga att kommunicera sina avsikter. Förskolläraren kan välja att ingripa i konflikten och därmed hjälpa barnen att försöka förstå sina egna och den andres avsikt, önskan och behov för att lära dem använda sig av övrigt orienterade strategier.

3.2.4 Kreativ dramatisering med dockor

Korošec och Zorec (2019) visar i sin studie att barns aggressiva beteende i förskolan minskade avsevärt efter att förskollärarna introducerat dramatisering med dockor i verksamheten. Forskarna menar att kreativ dramatisering med dockor skapar en arena där barn kan uttrycka känslor som till exempel frustration och samtidigt öva kommunikation i sociala sammanhang. Aggressivt beteende kan vara en strategi för att hantera konflikter på grund av svårigheter i att kunna uttrycka sig. Det kan därmed dock vara en svårighet för barn i dessa svårigheter att hålla kvar vänskaper vilket leder till brist på social stimulans och påverkar deras språkliga och sociala utveckling. Korošec och Zorec (2019) menar att kreativ dramatisering med dockor bidrar till barns språkliga och sociala utveckling. De har visat i sin studie att kreativ dramatisering med dockor inkluderar och engagerar hela barngruppen att vara motiverade och bidra till dramat. De skriver att kreativ dramatisering med dockor är en

uppskattad metod som hjälper barn att utveckla fokus, självkänsla, självkontroll, empati, att lyssna, tolerans och att samarbeta med andra. Genom att låta barnen vara aktiva deltagare kan de öva kommunikation, socialisera med varandra genom karaktärerna och reda ut mindre konflikter som uppstår i dramat. Gruppen får också öva samarbete mot ett gemensamt mål då de förhandlar och delar idéer om hur dramat ska fortskrida. Genom att dramatisera med en docka har barnen möjlighet att uttrycka och undersöka känslor i en accepterad form med skydd av berättelsen vilket kan vara svårt i deras vardagliga liv. Förskolläraren kan tillsammans med dockan spela upp berättelser där barn känner igen sina egna känslor och skapar förståelse för andras känslor. Enligt Korošec och Zorec (2019) blir dockan som ett didaktiskt verktyg för pedagogen och bidrar till att lära känna barnen, utveckla individuella relationer, erbjuder chans att observera barnens känslor och erfarenheter samt skapa tillit i relationerna.

3.3 Sammanfattning av tidigare forskning

Sammanfattningsvis visar den tidigare forskningen att konflikter uppstår ofta i förskolan vilket förskollärare måste förhålla sig till. Vidare visar forskningen att kommunikation är nyckeln för lyckad konfliktlösning vilket gör att förskollärarens kompetens är nödvändig i ämnet. Forskningen visar även att barn växer av konflikter och lär sig socialt samspel genom dessa och detta är utgångspunkten för denna studie.

4 Teoretisk utgångspunkt

4.1.1 Sociokulturell teori

Studiens teoretiska utgångspunkt bygger på den sociokulturella teorin. Enligt Vygotskij är sociokulturell teori baserad på att människors lärande och utveckling samspelar med den omgivande miljön (Säljö, 2017). Vygotskij (i Säljö, 2014) menar att människan är en kommunikativ varelse och driven mot att samspela även med andra. Genom att mötas och kommunicera utbyter människor färdigheter och erfarenheter med varandra som sedan blir till kunskaper och därmed skapar mening i sin omvärld. Studiens utgångspunkt är att barn lär sig förmågor som att samspela med andra och lösa problem steg för steg genom den *proximala utvecklingszonen*. Det innebär att barn utvecklar erfarenheter från nivå till nivå genom stöttning i samspel och interaktion med andra, när de ingår i olika sammanhang och aktiviteter. Vygotskij (i Säljö, 2017) menar att barn inte har ett fullt utvecklat ordförråd och är mitt i sin språkliga utveckling. Därför är det väsentligt att förskollärare i förskolan är närvarande och stöttar barn i sin språkliga utveckling.

För att individen ska utveckla lärande behövs det handledning genom interaktion som grundar sig i individens egna förutsättningar. Den proximala utvecklingszonen handlar om vad individen kan prestera med hjälp av sina egna erfarenheter och vad individen kan prestera med stöd och handledning från mer erfarna vuxna eller kamrater (Säljö, 2017). Stöttning av barn genom den proximala utvecklingszonen kan även förstärkas med så kallad *scaffolding* (stöttning) där stödet erhålls från den som har mer kunskap och kompetens. Det betyder att förskolläraren vägleder och ger barnen stöd i början och minskar detta stöd i takt med att barnen lär sig hantera situationen. Barnen approprierar kunskaper de erhållit från förskolläraren och kan därmed hantera olika konflikter självständigt till slut. Rollen som förskollärare har betydelse som ledare, vilket förutsätter att kunna lyssna, observera och försöka förstå vad barnen vill och leda barnen in i nästa utvecklingsnivå i den proximala

utvecklingszonen. Vidare skriver Säljö (2017) att Vygotskij menar att människan alltid befinner sig i förändring och därför finns alltid att möjlighet att skaffa sig nya kunskaper och erfarenheter. Scaffolding används av förskollärare genom att till exempel erbjuda barnen "redskap". I takt med att barnet tar till sig lärdomar kan förskollärare mer och mer överlämna hanteringen av konflikten till barnet.

4.2 Centrala begrepp

Studiens centrala begrepp är *kommunikation, språk som medierande redskap, konflikt och kooperativt förhållningssätt*, vilka kommer användas för att analysera resultatet.

Kommunikation är grunden i all mänsklig interaktion där språket oftast är det mest använda redskapet. Den sociokulturella teorin presenterar språket som medierande redskap i lärandet och det sker i ett socialt sammanhang. Konflikt är en situation där två eller fler individer har olika åsikter om det som sker och det kan vara svårt att komma till en gemensam tillfredsställande lösning. Förskolläraren använder sitt språk för att kommunicera till barn hur de kan hantera konflikter samtidigt ger stöd och guidning för barnen. Förskollärarens stöd finns tillgängligt så länge det behövs och kan minskas i takt med att barnen lär sig implementera sina kunskaper och erfarenheter på framtida konfliktsituationer.

4.2.1 Kommunikation

Enligt den sociokulturella teorin, handlar människor i samspel med varandra och deltar i en social interaktion sinsemellan. Människan följer de sociala regler som gäller i olika situationer och kan anpassa sig till olika komplexa sammanhang samtidigt som denne utvecklas genom interaktion och samspel med sina medmänniskor (Säljö, 2014). Ord och språkliga etiketter lär vi genom att infoga oss i det konventionella sättet att prata om vår vardag men vi kan även lära oss olika strategier för att klara olika situationer och lösa problem såsom konflikter. Denna lärdom kan vi sedan ta med oss och implementera på andra situationer i framtiden. Språket blir en länk mellan kommunikation och tanken. Tanken är även den en process som bedrivs mellan människor likaväl som inom människan. En grupp som samtalar tänker samtidigt och delar med sig av sina tankar genom ord och driver på så sätt samtalet vidare (Säljö, 2014). Olika alternativ kan prövas och förkastas i samtalet tills en lyckad lösning växer fram, tänkandet blir en aktivitet som utövas i grupp där alla bidrar med sin del och samtidigt kräver engagemang och energi av deltagarna. Kommunikation i grupp ger individer möjlighet att se nya sätt att tänka och handla vilket de kan ta till sig och utveckla vidare (Säljö, 2014). Genom leken utvecklar barn sitt språk och sociala kompetens, vilket kan ses som en form av kulturella transformationer. Barnen använder sin kreativitet genom att prova olika språkliga uttryck och sociala handlingsmönster i samspel med andra. Förskollärare kan observera barnens lekar utan värdering för att se hur de approprierar kulturspecifika kunskaper. Barnen kan även prova olika positioner och samtidigt utveckla sina färdigheter och tillägna sig nya kompetenser (Evaldsson, 2017). Kommunikation är grundläggande för att interagera och samspela med andra och komma överens. Därmed har kommunikation betydelse för att kunna hantera konflikter.

4.2.2 Språk som medierande redskap

För att skapa mening i sin omvärld tar människan hjälp av olika resurser som finns omkring oss, bland annat språket menar Säljö (2014). Språket är en resurs och ett *medierande redskap* som innebär att vi samspelar med språket som redskap för att uppnå lärande. För att förskollärare ska kunna utveckla sina och barnens kompetenser är det en förutsättning att se konflikter som ett lärande redskap. Rosenberg (2003) förklarar att förskollärare ska inte lösa

konflikter åt barn utan att de ska kunna leda och hjälpa barnen att hitta sina lösningar i konflikter. Genom att kommunicera kan förskollärare göra barnen medvetna om att respektera andra barn. Vidare ska förskollärare lyssna, bekräfta samt ställa öppna frågor så att barnen kan diskutera och reflektera över situationer tillsammans. Förskollärare ska kunna ha en öppen diskussion, skapa ett gemensamt förhållningssätt inom arbetslag så att alla har möjlighet att komma med sina tankar och åsikter och även kunna bekräfta varandras känslor. Att respektera andras olikheter är ett förhållningssätt som vägleder och visar barn att människor kan ha olika åsikter och känslor (Rosenberg, 2003).

4.2.3 Konflikt

Då studien handlar om konflikt och konflikthantering behövs en definition av ordet konflikt och hur det ska förstås i den aktuella studien. Att kommunicera kan ibland leda till delade meningar mellan parter och det kan i sin tur kan leda till konflikt. Konflikter är en del av att kommunicera eftersom alla människor inte kommer tycka och tänka likadant. Konflikt är ett begrepp med många olika betydelser där de flesta inbegriper flera personer som har olika åsikter om något. Konflikter kan ha olika dimensioner och Hakvoort (2015) lyfter upp en definition av Thomas Jordan, där han menar att en konflikt är en situation där önskemål från inblandade parter inte går att ändra, utan alla håller fast vid sina egna önskemål samt att parterna upplever att någon blockerar deras önskemål från att uppfyllas. Då önskemålen upplevs blockerade skapar detta irritation och vanmakt varpå någon/några av de inblandade agerar på något sätt mot de andra parterna (Hakvoort, 2015). Konflikter kan även delas in i sakkonflikter åsikter och önskemål står i centrum eller intressekonflikter där ett ting eller sak kan vara föremålet för konflikten. Vid en intressekonflikt kan även ledarskap och bestämmande över leken leda till konflikt bland de inblandade (Thornberg, 2013). En konflikt uppstår alltså inte alltid genom att det finns olika åsikter eller önskemål utan konflikten kräver ett agerande från någon inblandad. Den sociala kompetensen växer vid konflikter mellan jämnåriga och blir därför grundläggande i barnens utveckling (Thornberg, 2013).

4.2.4 Kooperativt lärande

Fohlin, Fohlin, och Wilson (2020) skriver att kooperativt lärande är ett förhållningssätt som utgår från sociokulturell teori och innebär att skapa lärande i mötet mellan barn. Förskollärarens roll är att erbjuda kommunikativa redskap och strukturera sin undervisning för att uppmuntra samarbete. Undervisningen är riktad mot att barnen får pröva idéer och lösa gemensamma problem samt utforska sin omvärld tillsammans med andra i social gemenskap. Att mötas och samarbeta stöttar barns emotionella, sociala och språkliga utveckling. I undervisningens struktur ingår barnen i samarbeten under längre tid, vilket kan medverka till att barnen lär känna varandra. Detta kan ge upphov till nya vänskaper som skapar trygghet i den större barngruppen. Detta är också positivt för barn som till exempel har svårigheter att bli med i lekar, då andra barn under denna tid får chans att lära känna barnet. Att arbeta i olika gruppkonstellationer medverkar till ökad förståelse för människors olikheter och olika tankar. Att höra andras tankar skapar också en förståelse för sig själv och sin egen identitet. I kooperativt lärande är förskollärarens roll att skapa möten där barn upplever sig behöva varandra i ett *positivt ömsesidigt beroende*. Det kan handla om att utföra uppgifter som är beroende av allas bidrag. Beroendet av varandras bidrag leder till att barnen blir måna om även kamraternas bidrag och till slut hjälps åt. Detta förhållningssätt menar Fohlin, Fohlin, och Wilson (2020) utvecklar barnens förmåga att, be andra om hjälp, hjälpa andra att nå framgång, beskriva och reflektera tillsammans, leka, tänka och utvecklas tillsammans. I

kooperativt lärande är syftet att skapa samhörighet och gemenskap samtidigt som barnen lär och utvecklas.

4.3 Sammanfattning av teoretisk utgångspunkt

Sammanfattningsvis beskriver teoretisk utgångspunkt den ram som studien utgår från. Studien hävdar att perspektivet på lärande ses genom den sociokulturella teorin och proximal utvecklingszon. Centrala begrepp är kommunikation, språk som medierande redskap, konflikt och kooperativt lärande, vilka alla är betydande i studiens perspektiv. Teoretisk utgångspunkt beskriver att människors lärande och utveckling samspekar med den omgivande miljön och att handledning krävs för att utveckla lärande. Människan är naturligt driven mot att kommunicera där språket är en resurs och ett medierande redskap. När parter inte kommer överens kan det leda till konflikt och olika strategier kan behövas för att situationen ska lösas. Medierande redskap kan användas som strategier där bland annat kreativ dramatisering med dockor i grupp är ett exempel. Att mötas i grupp och samarbeta genom ett kooperativt förhållningssätt stöttar barns emotionella, sociala och språkliga utveckling.

5 Metod och genomförande

Detta avsnitt kommer presentera den metod som valts för insamling av empiri och genomförandet av den valda metoden samt hur tanken kring detta förändrats under arbetets början. Vidare presenteras detta avsnitt hur urvalet av deltagare skett, samt hur tanken kring de metodologiska avvägningar kretsat. Urvalet av de deltagande i studien och det etiska överväganden tillsammans med de etiska reflektionerna vi tagit ställning till kommer här att presenteras.

5.1 Enkät som metod

Enkät som metod för insamling av empiri kräver att frågor ställs på ett sätt som inte går att missuppfattas, eftersom annars kan svaren bli missvisande. Därmed har enkätfrågorna formulerats med specifika frågor som är väl anknutna till ämnet. Frågorna är formade med öppna svarsalternativ där deltagaren själv utformar sina svar (Bjørndal, 2018). Vid val av metod bör metoden väljas utifrån vad som passar bäst för undersökningens frågeställningar, samtidigt som hänsyn bör tas för den tid och de resurser som finns till hands (Bjørndal, 2018). Öppna svarsalternativ har passat bäst i denna studie för att besvara forskningsfrågorna och relatera till studiens syfte. Strukturerade intervjuer i enkäten ansågs vara fördelaktiga att använda för att ge information där svaren är jämförbara med uppgifter från andra källor och analyserades genom kvalitativ ansats (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015).

Studien gjordes med hjälp av en kvalitativ enkät med öppna frågor där analysen sker med kvalitativ ansats (Bjørndal, 2018). De öppna frågorna ger deltagarna möjlighet att uttrycka sig fritt och ge sin synpunkt på frågorna. Genom att informera deltagarna om att svaren är anonyma samt att de blir publicerade via Göteborgs Universitet, kan svarsfrekvensen öka då de kan kännas mer meningsfullt att lägga tid på svaren. Frågorna i enkäten begränsades i antal för att bibehålla hög kvalitet på svaren och för att inte vara tidskrävande för deltagarna som redan har tidsbrist i sitt arbete (Ejlertsson, 2014). Frågorna framförs på ett enkelt språk för att undvika missförstånd och handlar om konflikthanteringen förskollärarna dagligen förhåller sig mot, alla frågor behandlar samma fenomen vilket gör att det lätt att hålla sig till ämnet och inte tappa tråden (Bjørndal, 2018). För att nå ut till alla förskollärare skickades enkätfrågorna

ut via webben, vilket även ger förskollärarna möjlighet att själva välja när de har tid och möjlighet att besvara frågorna samt gav dem ett slutdatum att förhålla sig till.

5.2 Datainsamling

För att ha möjlighet att undersöka och analysera förskollärares kunskaper och erfarenheter skickades en enkät ut med elva frågor som motsvarade studiens frågeställningar. Den inledande frågan i enkäten är en sluten fråga som slår fast hur länge de svarande förskollärarna arbetat inom sitt yrke. De följande frågorna är öppna frågor där de svarande kan förklara och beskriva vilka kunskaper, erfarenheter och det förhållningssätt de har till konflikter och konflikthantering på förskolan. Eriksson Barajas m.fl. (2013) poängterar att en intervju via skrift ska kunna förmedla vilken mening en individ lägger i en händelse och ska vara fokuserad på det fenomen som ska undersökas. Det finns olika sätt att genomföra en datainsamling och forskarna har valt att göra detta via en enkät som sedan skickas ut till olika förskollärare. Enkätfrågorna i studien är strukturerade intervjuer som uppmuntrar deltagaren att berätta fritt (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Tanken med enkätfrågorna är inte att fokusera på personen i sig utan att uppmuntra förskollärare att uttrycka sina uppfattningar, upplevelse, värderingar och attityder i en mer öppen form av frågor (Eriksson Barajas m.fl., 2013).

5.3 Metodologiska avvägningar

I studien har metodologiska avvägningar gjorts. Val av enkät som metod har gjorts eftersom det har ansetts passat studien bäst. En annan metod som kunnat ge svar på syftet och frågeställningarna är observation med en efterföljande intervju dock hade det varit mer tidskrävande i förhållande till studiens begränsade tid.

Berg (2015) skriver att det skrivna ordet i interaktionen genom internet, fråntar den fysiska kroppen i det sociala samspelet i interaktionen mellan forskare och respondenter. Den fysiska kroppens frånvaro distanserar kommunikationen mellan parterna men medverkar samtidigt till att forskarens påverkan på svaren minskar. Kvalitativa enkäter förutsätter att forskarna har presenterat all information som krävs för att kunna besvara frågorna. Berg (2015) menar att genom det skrivna ordet finns fördelen att respondenten kan på förhand granska sitt utlåtande och ta den tid hen behöver innan det blir del av det sociala samspelet, respondenten har alltså möjligheten att tänka först och handla sen. Det ger deltagarna tillfälle att kontrollera sina uttalanden innan enkäten skickas iväg och blir en del av det sociala samspelet. Dessutom kan deltagarna göra delar av enkäten och fortsätta när det finns mer tid vilket är en fördel i och med yrkets ofta begränsade tid för planering. Detta har vi också fått bekräftat från deltagarna var positivt till skillnad från till exempel intervju då vi eventuellt inte fått lika många intresserade deltagare på grund av att tidsåtgången inte är anpassningsbar. Observation ger ofta en sanningsenlig inblick i verksamheten menar Lalander (2015) men kräver dock mycket tid av studien och på grund av det har enkät valts som metod i studien. Det skrivna ordet kräver dock att deltagarna anstränger sig mer för att beskriva informationen för att forskarna ska förstå, vilket forskarna inte kan påverka och kan ge svar som inte går att använda. I och med distansen till deltagarna förutsätter det att forskaren är en aktiv interaktionspartner i text och inte en anonym betraktare i processen menar Berg (2015).

5.4 Urval

Populationen för studiens enkätundersökning är förskollärare som arbetar på förskolor där studiens författare har genomfört verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Vanligtvis tas ett stickprov från populationen som är representativt för just den populationen. Vid annat urval än stickprov finns risken att detta är bias och inte representativt utan blir ett systematiskt fel i resultaten vid enkätens analys (Ejlertsson, 2014). Tyvärr finns inte resurser att dra stickprov genom slumpmässigt urval och de inkluderade förskollärarna är istället tillfrågade utifrån ett bestämt schema.

Tolv förskollärare på tre förskolor blev tillfrågade i studien. Forskarna har en etablerad kontakt med deltagarna sedan tidigare vilket kan bidra till en ökad inre motivation för att delta i enkäten och på detta sätt medverka till ett resultat som är intressant att ta del av. Dock kan detta också påverka att deltagarna känner förväntningar på sig att delta och bidra med godartade svar. Förhoppningen är att det ska kännas meningsfullt för deltagarna att medverka till denna studie samt att dela med sig av sin erfarenhet till andras lärande (Ejlertsson, 2014). Genom att inta en extensiv profil på enkäten, dvs att inhämta svar från olika förskolor samt flera förskollärare, kan studien generalisera svaren på våra frågor vilket är en fördel för vårt resultat (Bjørndal, 2018). Enkäter från tolv förskollärare har beräknats ge tillräckligt med material för att genomföra studien.

Genom dessa svar ges möjlighet att undersöka och analysera tankar, förhållningssätt och åsikter utifrån deltagarnas erfarenhet och kunskaper då Svensson och Åkerblom (2020) menar att förskollärares perspektiv och helhetsuppfattning av interaktioner är viktig. Syftet med forskningen är att få en större förståelse om konflikter mellan barn, hur de uppfattas samt hur de hanteras av förskollärare. Kvalitativa enkäter bidrar till öppnare svar och djupare kunskap om förskollärares hantering samt de verktyg de har i konflikthantering.

5.5 Genomförande av datainsamling

Svaren har mottagits via mail och samlats i ett dokument. Elva deltagare skickade tillbaka enkäten med sina svar där majoriteten av frågorna var besvarade. Eftersom den insamlade empirin redan var skriven i textform behövde inte transkribering utföras. För att bearbeta svaren har varje deltagares svar kategoriserats efter frågorna som ställdes för att få en överblick och jämföra svaren samt sammanfört kategorier som relaterar till varandra. Därefter har citat valts ut för att sammanställa förskollärarnas tankar och uppfattningar.

Materialet har lästs igenom grundligt och gjort oss insatta i empirin. För att få ordning i empirin har materialet sorterats. Detta menar Rennstam och Wästerfors (2015) gör materialet överskådligt och lättare att bearbeta inför analysen. De skriver att ordning i materialet medverkar också till att få syn på saker forskaren inte sett tidigare. Efter sorteringen har materialet reducerats för att skapa en representation av vad förskollärarna har bidragit med. I representationen har det forskarna ansett varit intressant lyfts och det som relaterar till studiens syfte, frågeställningar samt centrala begrepp. Bearbetningsprocessen har resulterat i en dialogisk löpande text där läsaren kan följa deltagarnas uttalanden. Denna har sedan argumenteras med tidigare forskning.

5.6 Analysmetod

För att kunna beskriva förskollärares syn på konflikter och deras sätt att hantera dessa i praktiken behöver studien undersöka verksamhetens praktik och de verksamma som verkar där. Eriksson Barajas m.fl. (2013) skriver att kvalitativ ansats används för att kunna skapa förståelse och tolka människors upplevelser av sin omvärld i en kontext. Kvalitativ ansats gör det möjligt att under studiens gång utveckla frågeställningen i och med att forskaren kan upptäcka nya mönster att analysera. I den kvalitativa ansatsen tar forskaren sig av data genom att analysera ordagrant berättade texter. Kännetecknen för den kvalitativa ansatsen är analyser av sådant som inte kan mätas till exempel människors tankar, värderingar, normer eller social interaktion.

5.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

För att forskningen ska vara relevant behöver den vara trovärdig vilket även kallas forskningens reliabilitet skriver Ahrne och Svensson (2015). För att mäta reliabiliteten kan test göras genom att genomföra studien igen. Om studien får samma resultat då har den hög reliabilitet och trovärdighet skriver Barmark och Djurfeldt (2015). I studien är det endast forskaren som har gett sin tolkning och analys därför måste resultaten också synliggöras i studien för att vara trovärdig. Trovärdigheten i studien visas bland annat genom att empiriskt material, relevant tidigare forskning och forskarnas tolkning redovisas öppet. Att forskningen redovisas öppet menar Ahrne och Svensson (2015) beskriver forskningens transparens där läsaren kan bedöma forskningens process och kvalitet.

Validitet handlar om att ta reda på om det som ska mätas faktiskt har mätts menar Åberg-Bengtsson och Pramling (2020). Till exempel måste intervjufrågorna vara relevanta, inte missuppfattas och ge det svar som frågas. I bearbetningen av det empiriska materialet har tolkning använts. I tolkning är det centralt att vara medveten om att forskaren också relaterar till sina egna erfarenheter. Därmed har materialet lästs igenom ett flertal gånger för att säkerställa tolkningen. Kvalitativ enkät som metod distanserar forskaren och därmed också dennes påverkan på studien. Enkäten består av öppna frågor då den efterfrågar känslor och upplevelser som leder till kvalitativa svar. Öppna frågor ger deltagaren möjligheten att svara fritt och uttrycka sina tankar och ger forskaren möjlighet till kvalitativ analys. I enkäten har ledande frågor undvikits då Ejlertsson (2014) förklarar att det riskerar att påverka deltagarens svar. Enkätfrågorna behöver vara relevanta och tydliga för att inte kunna missuppfattas och att ge det svar som frågas.

Generaliserbarhet innebär enligt Ahrne och Svensson (2015) att testa om forskningsresultaten går att föra över till andra områden och miljöer. Genom att jämföra studien med andra liknande studier kan sannolikheten utvärderas och därmed öka trovärdigheten. Resultatet från följande studie kan därmed utvärderas på liknande sätt för att bedöma trovärdigheten hur förskolan och förskollärare arbetar med konflikthantering. Generaliserbarheten i studien är låg då antal deltagare är för få för att representera hela yrkesgruppen.

5.8 Etiska överväganden

Ahrne och Svensson (2015) skriver att i kvalitativa studier är det centralt att bedriva forskningen med respekt för dem som deltar och bidrar till studiens empiriska material. Deltagarnas bidrag är en stor del av studien och därför väsentligt att värna om relationen och deltagarnas integritet för att skapa trygghet och skydda de deltagandes rättigheter. Genom

verksamhetsförlagd utbildning har forskarna tidigare kunnat etablera ett förtroende och relation med de deltagande. I studien har också Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer tagits hänsyn till, vilka innefattar: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskarna ska informera om studiens syfte, vilka villkor som gäller för deltagarna och studiens frivillighet. Samtyckeskravet handlar om att forskarna har inhämtat samtycke från deltagande. Deltagarna har blivit tillfrågade och efter de gett sitt samtycke har enkäten skickats ut till dem. Samtycket har dokumenterats genom mailkonversationer. Konfidentialitetskravet innebär att säkerställa deltagarnas anonymitet samt att förvara personuppgifter på ett sätt som inte är tillgängligt för obehöriga. Platser och deltagare ska vara avidentifierade vilket denna studie också redovisar genom att deltagarna tilldelas pseudonymnamn. Nyttjandekravet innebär att de inlämnade uppgifterna endast kommer att användas i forskningsändamål. Därför säkerställs kraven i denna studie genom att avidentifiera uppgifterna och radera dem när studien är färdig.

6 Resultat

Svaret delades in i olika delar med kategorier för att jämföras med varandra. I denna delen beskrivs deltagarnas svar utan forskarnas kommentarer i en dialogisk följd utan värdering. Forskarnas kommentarer läses i analysavsnittet. Resultatet är uppdelat i underrubriker efter frågorna i enkäten. Citaten är valda med hänsyn till studiens syfte och frågeställningar samt för att visa en bredd på deltagarnas tankar och förhållningssätt. Deltagarnas namn är ändrat till pseudonymer.

6.1 Konflikt och konfliktens nödvändighet

“Konflikter behövs för att kunna utvecklas i ett socialt sammanhang”.
Peter, verksam förskollärare i 40 år.

Alla elva deltagarna upplever och tolkar konflikter på liknande sätt. De beskriver att konflikter är positivt för att utveckla lärande både för förskollärare och barn. För att lära barn att kunna hantera konflikter är det angeläget att förskollärare är närvarande och stöttar barnen i olika situationer. Konflikter behöver hanteras både på individnivå och på gruppnivå för att kunna leda till utveckling och lärande för barnen. Vidare påpekar deltagare att i en god förskolemiljö kan konflikter lösas på ett konstruktivt sätt. Både förskollärare och barn behöver utveckla kunskap och redskap för att hantera konflikter. Vidare en av deltagarna nämnde att;

“konflikter hör till mänskligheten”.
Sara, verksam förskollärare i 10 år.

Ovan beskriver en av två deltagare att människan behöver konflikter för att utvecklas både i sig själv och i sociala sammanhang. Andra deltagare har beskrivit att hanteringen av konflikter kan bero på ålder, språklig medvetenhet och individers olika behov. Det innebär att förskolläraren behöver vara lyhörd både mot arbetslag och barn. Vidare nämner deltagarna att konflikthantering är ett redskap för att utveckla sociala förmågor både för barn och vuxna. En annan aspekt som deltagarna nämner är att vara närvarande vuxen, och synliggöra samt stötta barn i konflikthantering, som Amanda påpekar;

“konflikter behövs för annars känns det inte som folk vågar tycka och tänka själva. Alla individer är och uppfattar saker olika. Jag tror att just det leder till många

konflikter. Tror att man kan lära sig mycket av konflikter om man inte blundar för dem utan försöker reda ut dem istället”.

Amanda, verksam förskollärare i 22 år.

6.2 Definition av konfliktsituationer mellan barn

Deltagarna beskriver att konflikter ofta sker när barn har olika behov eller när barn har svårt att läsa av andra barn, vilket kan leda till missförstånd.

“När två personer vill ha samma sak. Alternativt att missförstånd gör att det blir konflikt. Barnen har inte lärt sig att se situationen ur andras perspektiv, kommunikationen brister. Har inte lärt sig att prata, uttrycka sin önskan. Hjärnan är inte färdigutvecklad. Har inte kontroll på sin impuls kontroll.”

Sara, verksam förskollärare i 10 år.

Deltagaren lyfter att när det gäller yngre barn har de svårare att kontrollera sina impulser och leder ofta till konflikt om leksaker samt när barnen hamnar utanför i lekar. Barnens ålder och språkförmåga har stor betydelse i konflikterna samt deras förmåga att använda sig av förståelse och empati för motparten. I detta fall yngre barn har inte utvecklat färdigt verbalt språk, därför viktigt att förskollärare hjälpa till med att förklara och kommunicera i situationer som uppstår;

“Jag arbetar med de allra yngsta barnen på förskolan, där konflikter ofta uppstår på grund av att barnen inte ännu har språket som hjälpmedel. Ofta uppstår konflikt när barn vill ha samma leksak”

Moa, verksam förskollärare i 28 år.

De äldre barnen har mer utvecklad förmåga att kompromissa och föra en dialog med sina kamrater medan de yngre barnen saknar förmågan att kommunicera sina avsikter. Förskollärare kan välja att ingripa i konflikter och kan därmed hjälpa barnen att försöka förstå sina egna och andras avsikter, önskningsar och behov i konflikten. Förskollärare kan sedan stötta barnen att lära känna sina behov och önskningsar.

6.3 Samsyn och bemötande

Alla deltagare anser att samsyn är viktigt för att barnen inte ska få motstridiga signaler som skapar otrygghet.

”Samsyn tycker jag är nödvändigt för att vi ska kunna göra ett bra arbete. Det är viktigt att barnen får till sig samma signaler från alla pedagoger”

Moa, verksam förskollärare i 28 år

Samsyn i konflikthantering ger en tydlighet för barnen medan bristen på samsyn försämrar möjligheten att nå resultat. En deltagare påpekar att motstridiga signaler ger ständigt återkommande, onödiga konflikter. Hälften av deltagarna uppgav att de för en diskussion om samsyn på olika arenor med kollegor och utbyter erfarenheter med dem för att lära sig av varandra, en av deltagarna föredrar att involvera barnen i denna diskussion.

Birgitta påpekar vikten av att förstå att människors olikheter kräver variation på konfliktlösning.

”Det viktig är att man tänker på att inte kränka ett barn, att det inte behöver ”tappa ansiktet”

Birgitta, verksam förskollärare i 32 år

6.4 Lärande som synliggörs i konflikter

Alla deltagare anser att barnen lär sig utveckla sin egen empatiska förmåga samt förmågan att se saker ut en annans perspektiv. Två deltagare uttrycker att konflikter hjälper barnen att sätta ord på sina känslor medan två andra anser att en viktig lärdom är konsten att stå upp för sina åsikter. Kommunikation nämns av flera som en viktig förmåga i konflikter och denna utvecklas genom att barnen lär sig lyssna på andra, respektera deras känslor samtidigt som de själva sätter ord på sina egna känslor.

”Att det går att lösa saker genom att försöka förstå varandra genom samtal, och att vi kan tänka olika och vilja olika saker”

Moa, verksam förskollärare i 28 år

En deltagare poängterar att en viktig lärdom är att barnen lär sig inse allas lika värde och se att alla kan vara med och leka medan en annan deltagare anser att konflikter synliggör människans beteenden.

”Hur vi människor beter oss mot varandra, utveckla sin empatiska förmåga, utveckla språket”

Birgitta, verksam förskollärare i 32 år

6.5 Kompetens inom konflikthantering

Alla deltagare anser att de ständigt kan lära sig mer om konflikthantering och en deltagare påpekar att konflikter kan uppstå även mellan förskollärare och vårdnadshavare. Av åtta deltagare som svarat på frågan lyfter en av dem vikten av att ta hjälp av specialpedagoger och psykologer medan tre deltagare anser att interaktionen med kollegor bidrar tillräckligt till deras kompetensutveckling.

”Ja, nu har vi ganska nyss fått en ny kollega, då får man prata mer med varandra. Förut behövdes det inte lika mycket då vi alla tre var erfarna förskollärare som jobbat länge ihop”

Birgitta, verksam förskollärare i 13 år

En deltagare anser att vuxna människor automatiskt har förmåga att hantera konflikter då det förekommer både i privatlivet som arbetslivet. Hen anser att den akademiska kompetensen hen tillgodogjort sig via sin utbildning samt de iakttagelser hen gjort i sin yrkesroll har lärt hen konflikthantering mellan barn. En deltagare anser sig ha tillräcklig kompetens inom konflikthantering men ser personaltätheten som ett problem.

”Ja! Konflikter har uppstått oftare när det är brist av närvarande av pedagoger. På vissa tider finns inte tillräckligt med personal.”

Elisabeth, verksam förskollärare i 19 år

6.6 Förebyggande och redskap

En deltagare menar att ett sätt att arbeta förebyggande är att verka för att vara en god förebild. En annan deltagare uttrycker nedan, för att kunna förebygga konflikter behöver konflikters existens först och främst synliggöras;

“Genom att erkänna att det finns och kommer att finnas konflikter samt prata igenom hur man ser på detta. Att resonera sig fram till ett gemensamt förhållningssätt när det gäller värdegrund samt synen på normer och värden.”

Olle, verksam förskollärare i 27 år

En deltagare lyfter att verksamheten behöver ha rutiner och en plan som till exempel plan mot diskriminering och kränkande behandling. Gemensamma regler, normer och värden som alla har kommit överens om i barngruppen, är något barnen alltid kan återkomma till både i förebyggande syfte och hänvisa till i konfliktsituationer förklarar en annan deltagare. Samma strategier fungerar ofta inte för alla barn vilket en deltagare lyfter;

“Ofta fungerar inte en viss metod för alla barn; arbetslaget provar i så fall nya strategier och oavsett om detta ger ett bra resultat eller inte så är det ombytet av lösningar nyttiga för att alla pedagoger. Man arbetar i ett lag, därför tycker jag att ett utbyte av erfarenhet och information är viktigt där man kan lära sig av varandra”.

Saga, verksam förskollärare i 2 år

Fyra deltagare beskriver hur förskollärare kan anpassa lärmiljön i förebyggande syfte, och två deltagare förklarar till exempel att förskolläraren kan strukturera sin undervisning efter barns behov och se till att det finns fler av populära leksaker för att undvika konkurrens.

En deltagare menar att bildstöd som till exempel TAKK är redskap som ska vara tillgängligt för alla barn i förskolan. De flesta deltagare beskriver att stöttning i språkkunskaper är en faktor för att barn ska kunna utveckla sig i att hantera konflikter. Detta tar bland annat Sara upp;

“Träna på kommunikation och samspel. Träna barnen att beskriva önskan med ord. Träna på känna sina egna och andras känslor. Låta barnen tala till punkt. Träna barnen på att lyssna på andra. Träna på att visa respekt.”

Sara, verksam förskollärare i 10 år

Eva beskriver en modell för att kunna sätta ord på;

“...vi ber dem sätta ord på; Vad som händer? (-Vad är det som händer, kan ni berätta?) Vad de känner? (-Vad kände du då?...och tex, Ja, då kan jag förstå att du blev arg.) Vad är det du vill? Men också fortsatt samtal om vad man kunde gjort istället, eller hur de kunde ta hjälp av oss vuxna (Då kan vi använda oss av ritprat också, som en uppföljning)”

Eva, verksam förskollärare i 36 år

En närvarande vuxen kan medverka till att barnen känner sig sedda och bekräftade menar en deltagare och nästan alla deltagare i studien nämner vikten av att vara en närvarande vuxen i det förebyggande arbetet mot konflikter.

“Vi kan förebygga många konflikter genom att vara närvarande pedagog. Om vi har varit med så förstår vi vad konflikten handlar om och kan hjälpa barnen att lösa konflikten, genom att förklara händelsen och komma på en lösning som båda går med på.”

Moa, verksam förskollärare i 28 år

En deltagare menar att en också kan återkoppla till tidigare händelser och uppmuntra det goda handlingarna. Att uppmuntra goda handlingar instämmer även Olle om och beskriver;

“Att försöka uppmuntra barn att vara ”pro-aktiva” och exempelvis bjuda in andra barn i leken”.

Olle, verksam förskollärare i 27 år

6.7 Strategier

Deltagarna i studien nämner flera förslag på strategier och Olle tar upp bland annat att det är centralt att ha en förförståelse av barnen i barngruppen;

“Strategin kan växla beroende på konfliktens karaktär och förförståelsen av de inblandade barnen. Det kan röra sig om att avleda, att vädja till empati, att påpeka regler, att synliggöra orättfärdiga handlingar, att spegla olika barns olika känslor mm”

Olle, verksam förskollärare i 27 år

Anna fortsätter;

“Är det ett barn man ofta ser hamna i konflikter med olika barn av olika orsaker. Försöker man ligga steget före, avleda förhindra med annan sysselsättning innan det händer”

Anna, verksam förskollärare i 8 år

En annan deltagare menar att ett sätt att förebygga konflikter är att strukturera sin verksamhet för att prioritera medveten närvaro med barnen. Framför allt nämner flera förskollärare närvaro av en vuxen som en grund i konfliktstrategier med barn. Att vara närvarande i barnens världar handlar också om finnas där när det går för långt och en vuxen behöver gå in och säga stopp till exempel när det handlar om uteslutning. Det instämmer två av deltagarna i och menar att alla barn ska känna sig inkluderade.

Tre deltagare tar upp medling som ett alternativ i konflikthantering. Då agerar den vuxne som en vägledare och de inblandade får förklara situationen ur sitt eget perspektiv för att sedan tillsammans komma fram till hur situationen skulle kunna lösas.

“Jag försöker vara nära barnen så jag ser när konflikter uppstår och lättare kan vara med och förmedla i konflikten. Annars tänker jag att det är viktigt att inte ta någons parti utan se till att lyssna på alla i konflikten och hjälpa dem att sätta ord på vad som hänt och tillsammans komma fram till en lösning.”

Amanda, verksam förskollärare i 22 år

Två av deltagarna menar att berättelser kan vara en strategi i konflikthantering för att se andras perspektiv och lära sig om empati. Deltagarna tar upp kompisböcker vilka synliggör

olika sociala dilemman, och dramatisering av händelser som har hänt på förskolan eller som barnen är intresserade av.

“Man kan och så dramatisera situationen med hjälp av dockor eller gosedjur eller annan vuxen för att tydliggöra.”

Birgitta, verksam förskollärare i 13 år

En deltagare beskriver att de också kan använda demokratiska principer och en annan deltagare lägger värde i reflektion med barnen. Hon berättar att konflikter ibland kan komma på tal när barngruppen har reflektionsstund på förmiddagen;

“Vi har en reflektionsstund med de större barnen efter att de har lekt inne på förmiddagen, den sker innan samlingsen i ett annat rum så att det blir tydligt att det är det vi ska göra nu. Då talar vi om hur förmiddagen har varit när vi har lekt inne. Alla får talutrymme, jag som pedagog uppmuntrar dem som inte är så vana att göra sin röst hörd.”... “Det ger barnen inblick i vad andra barn känner och upplever och de får möjlighet att ge sin bild av situationen.”

Birgitta, verksam förskollärare i 13 år

7 Analys

Analysen har delats upp i stycken som motsvarar resultatet för studien. Varje stycke i resultatet kan läsas ihop med motsvarande stycke i analysen för att få en helhetsbild av den valda kategorin samt se hur teorin har tillämpats i nämnda kategori.

7.1.1 Konflikt och konfliktens nödvändighet

Hakvoort (2010) beskriver att en konflikt uppstår där två parter har olika önskningsar, viljor och kan inte komma överens eller att konflikten eskalerar och blir till slut förödande för parterna. Deltagarna lyfter att konflikter tillhör våra vardagliga liv och är nödvändiga. Därför är det centralt för barn att lära sig hantera konflikter och lyssna på andras perspektiv. Deltagarna anser i studien att konflikter kan lösas genom samtal i olika situationer. Deltagare lyfter att konflikter är nödvändiga för att kunna utvecklas sociala sammanhang vilket även framkommer i studiens resultat. Thornberg (2013) anser att konflikter är en del av det sociala livet vilket även många deltagare i studien påpekar. Lärdomar som barnen drar nytta av i konflikter är nödvändiga för deras sociala förmåga då barnets kommunikativa förmåga tränas. Det innebär för att kunna samarbeta så krävs det en anpassning till andras behov, intressen, önskningsar samt både egna och andras perspektiv. Johansson och Emilsson (2016) menar i sin studie att konflikter kan skapa förutsättningar för demokratiskt lärande. För barn som har svårigheter i sin sociala utveckling och inte vet hur ska uttrycka sig är det viktigt med närvarande förskollärare som kan ge det stöd så att barnen kan känna sig trygga under konfliktsituationer.

7.1.2 Definition av konfliktsituationer mellan barn

Deltagarna beskriver i resultatet att konflikter ofta sker när två parter har inte delar samsyn eller har olika önskningsar. De yngre barnens konflikter handlar ofta om att de inte kommer överens om leksaker, de saknar ett utvecklat verbalt språk och har inte tillräcklig uppfattning om lekregler. På grund av barns få erfarenheter är även förmågan att se den andre partens perspektiv inte fullt utvecklad. Lpfö 18 (2018) nämner att förskollärare ska stimulera barnens

samspel, hjälpa och stödja dem att bearbeta konflikter, reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra. Det innebär att förskollärare har stor betydelse att skapa en språkstimulerande miljö och hjälpa barnen att förstå varandra och reda ut konflikter som uppstår. Deltagarna anser att språket spelar stor roll i barnens vardagliga liv. Därmed är det centralt att språkstöd finns tillgängligt i verksamheten. Singer och Hännikäinen (2002) menar att förskollärares roll har betydelse då hen kan agera förebild för barns konflikter. Förskolläraren har betydelse för att utmana barns förmåga att samarbeta som kan leda barn till att lära sig hantera konfliktsituationer, därför är det viktigt med god kommunikation, lyssna och bekräfta barnens röst. Förskollärare kan planera för att inkludera didaktiska strategier i undervisningen som kan stötta barn att utveckla nya kunskaper. I studien har deltagarna förklarat att de ser konflikter som lärtillfällen vilket möjliggör barns utveckling. En av deltagarna lyfter konflikter som en negativ händelse vilket visar på vikten av att samspela i arbetslaget och finna en samsyn. Hakvoort (2015) nämner i sin bok att arbetet mot konflikter och konflikthantering är verksamhetens uppdrag men även att förskollärare bör se konflikter som konstruktiva möjligheter för lärande och förändring.

7.1.3 Samsyn och bemötande

Rosenberg (2003) menar att pedagoger ska ha en diskussion inom sitt arbetslag så att de skapar ett gemensamt förhållningssätt. Alla deltagare är eniga om att samsyn är viktigt så att det skapar en trygg miljö för barnen. Vidare beskriver Rosenberg (2003) hur viktigt det är att respektera varandras olikheter och åsikter vilket en deltagare tar fasta på. Hon menar att det även är personalens skyldighet att respektera barnens olikheter och inse att alla konflikter kan kräva olika insatser. Viktigt här är att respektera barnen och inte kränka dem varken i en konfliktsituation eller i någon annan situation vilket även en deltagare i studien betonade.

Olsson (2013) skriver att det är viktigt att ha tid för reflektion med sina kollegor och hälften av deltagarna använder sig av denna tid för att diskutera samsyn bland arbetslaget. Vygotskij (i Säljö, 2014) beskriver hur tankeprocessen kan driva fram lösningar när en delar sina tankar med sina medmänniskor. Genom att kommunicera och reflektera tillsammans kan arbetslaget komma fram till förslag och lösningar på olika konfliktsituationer på förskolan.

7.1.4 Lärande som synliggörs i konflikter

Första nivån i Richard Cohens konfliktpyramid handlar bland annat om empati, social kompetens samt attityder (Hakvoort, 2010). Hakvoort (2010) slår fast att aktivt lyssnande och respekt för den andre parten är viktigt förmåga i en konflikt. Flera deltagare anser att kommunikation är en essentiell lärdom i en konflikt där resultatet mynnar ut i empati och respekt för den andres känslor. Genom samtal med varandra kan en förståelse för allas olikheter och allas lika värde uppnås vilket skapar en tillåtande kommunikation mellan barnen. Vygotskij (i Säljö, 2017) menar att en god kommunikation skapar en trygg relation mellan alla individer och språket blir då ett centralt verktyg i konflikten.

Johansson och Emilsson (2016) menar att en konflikt skapar ett demokratiskt lärande och blir ett redskap för att utveckla sociala förmågor vilket även deltagare i studien påpekar. Genom konflikter, inte bara mellan barn utan även mellan barn och förskollärare, ser barnen hur parterna behandlar varandra blir en lärdom för livet, vilket även tas upp i studien. Onchwari och Keengwe (2011) slår fast att allas röster ska få höras och barnen ska få klä sina känslor i ord. Även i studien påpekade två av deltagarna att det var viktigt för barnen att stå upp för sina åsikter även om de respekterar den andre i konflikten samtidigt.

7.1.5 Kompetens inom konflikthantering

Resultatet visar att förskollärare har skilda uppfattningar om behovet av kompetensutveckling och huruvida det behövs eller inte. Hakvoort (Hakvoort & Friberg, 2015) påpekar att forskning och teorier ger förskollärare större kunskap och fler verktyg för att hantera konflikter. Olsson (2018) skriver om lärares tysta kunskap som hen införlivat under många år i yrkeslivet. Denna kunskap finns inom läraren själv och bidrar till dennes förmåga att hantera människor, bemöta dem i livets olika situationer och bildar en kollegial kunskap bland lärare som arbetat länge tillsammans.

Många av deltagarna i studien anser att det är viktigt med input utifrån genom exempelvis specialpedagoger medan andra känner att den kollektiva tysta kunskapen är tillräcklig bland erfarna kollegor. De tillfällen som nya kollegor börjar sin anställning bland erfaren personal ger möjlighet för alla att samtala om och diskutera arbetssätt och på detta sätt sätta ord på den tysta kunskapen.

7.1.6 Förebyggande och redskap

Resultatet visar att alla deltagare som medverkar i studien arbetar förebyggande. Att arbeta förebyggande är en grund för att barn ska få redskap och lära sig att hantera konflikter. Hakvoort (2010) skriver att förberedande insatser som utvecklat värdegrundsarbete, gott ledarskap och demokrati bidrar till en god miljö i förskolan. I resultatet tar en deltagare upp att konflikters existens behöver synliggöras för att kunna arbeta förebyggande. Rosenberg (2003) skriver att det är en förutsättning att förskollärare har en öppen diskussion för att skapa ett gemensamt förhållningssätt inom arbetslaget. Att synliggöra konflikter som finns i verksamheten är därför betydelsefullt att problematisera, för att kunna arbeta fram strategier och hitta lösningar på situationer.

I konfliktsituationer är problemet ofta att barn har svårt att uttrycka med ord vad de vill och känner. Att prata om känslor, kroppsspråk och hur de ter sig menar flera förskollärare är förebyggande och angeläget att barnen lär sig. Enligt Säljö (2014) använder barn de språkliga resurser som de har tillgång till. När då de språkliga resurserna inte räcker till, eftersom barn inte har ett fullt utvecklat ordförråd, kan det bli frustrerande för barnet och uttryck kan komma på andra sätt som till exempel fysiskt utagerande. Språket är en resurs och ett medierande redskap som barn kan samspela med tillsammans med en stöttande vuxen, för att uppnå lärande (Säljö, 2014). Säljö (2017) skriver att människors lärande och utveckling samspelar med den omgivande miljön, därmed kan förskollärare utnyttja miljön för att integrera lärandetillfällen. Bildstöd som till exempel TAKK är ett redskap som är integrerat i miljön och stimulerar barns språkutveckling, vilket en deltagare föreslog i studien. Det stöttar barnen att sätta ord på känslor och uttryck samt stödjer alla barns ordförråd både kognitivt och verbalt skriver Luttrupp (2021).

En deltagare i studien menar att samma strategier ofta inte fungerar för alla barn. Det är ett ständigt pågående utvecklingsarbete i förskolan. I läroplanen (Lpfö18, 2018) står det att förskollärare ska utveckla verksamheten genom att använda utvärdering och analys. Med utgångspunkt i didaktiska ställningstaganden och beprövad erfarenhet kan förskollärare ta vara på sin förförståelse och anpassa lärmiljön för alla barns behov. I förhållningssättet kooperativt lärande menar Fohlin, Fohlin, och Wilson (2020) att förskollärares roll är att erbjuda kommunikativa redskap och strukturera sin undervisning för att uppmuntra samarbete i undervisningssituationer. Om förskolläraren organiserar undervisningen riktad mot att barnen får pröva idéer, lösa gemensamma problem samt utforska sin omvärld tillsammans

med andra i social gemenskap kan samarbete uppmuntras och det stöttar barns emotionella, sociala och språkliga utveckling.

En deltagare i studien lyfter att förskollärare kan arbeta förebyggande genom att återkoppla till barnens tidigare konflikter. Det medverkar till att barnen blir påmind och får chans att reflektera över tidigare händelser. Detta kan möjliggöra att barnen blir mer medvetna och agerar annorlunda nästa gång som Rosenberg (2003) påpekar. När förskolläraren delar sina egna erfarenheter med barnen får barnen tillgång till fler erfarenheter och har möjlighet att prestera och utvecklas genom den proximala utvecklingszonen hävdar Säljö (2017). En deltagare menar att förskollärare också kan uppmuntra barn att vara proaktiva. Att vara proaktiv (Nationalencyklopedin, u.å), det vill säga, att på förhand agera förebyggande, kan handla om att till exempel uppmuntra barn att hjälpa varandra. Om barn inser att det finns en fördel i att hjälpa och uppskatta varandras framgång kan det bidra till en god förskolemiljö. Fohlin, Fohlin, och Wilson (2020) förklarar att genom kooperativt lärande kan förskollärare skapa möten där barn upplever sig behöva varandra i ett *positivt ömsesidigt beroende*. Beroendet av varandras bidrag leder till att barnen blir måna om även kamraternas bidrag och till slut hjälps åt.

7.1.7 Strategier

Det en fördel att förskolläraren positionerar sig nära barn för att ha insikt i och vara närvarande vid lekar för att kunna stötta konflikter vid behov, som flera deltagare tar upp i resultatet. Deltagarna beskriver även att det är centralt att ha en förförståelse för barnen i verksamheten på grund av att de ibland behöver vara vaksamma och ligga steget före innan konflikten sker. Detta eftersom konfliktstrategier kan växla beroende på de inblandade och konfliktens karaktär. När barn inte visar hänsyn till varandras behov menar Pieng och Okamoto (2020) att de använder sig av en *självorienterad strategi*. Då är det extra viktigt att förskollärare finnas där för att stötta. Det kan förskollärare göra genom att erbjuda sina erfarenheter och föreslå en lösning med strategin *lärarcentrerad medling* som Singer och Hännikäinen (2002) nämner. Det kan till exempel vara, som deltagare i studien nämner, att avleda, vädja till empati, påpeka regler, synliggöra orättfärdiga handlingar samt spegla barns känslor.

I resultatet framträder att deltagarna också arbetar med *barncentrerad medling*. Singer och Hännikäinen (2002) beskriver barncentrerad medling som att barnen själva får träna på att lyssna på den andre parten och samtidigt lära sig uttrycka sina känslor i ord. Flera deltagare tar upp medling som ett alternativ i konflikthantering. Hakvoort (2010) skriver att i medling är förskollärarens roll att låta barnen höras, lyssna in samt att vägleda dem till att själva hitta en lösning. Säljö (2014) hävdar att när människor får kommunicera och tänka tillsammans ger det möjlighet att se nya sätt att tänka och handla.

Deltagarna tar upp kompisböcker och dramatisering av händelser som strategier. Att berätta berättelser är ett medierande redskap och en strategi i konflikthantering som barn kan appropriera. Det medför lärande genom att synliggöra den omgivande miljön, belysa andras perspektiv och lära sig om empati. Korošec och Zorec (2019) skriver att kreativ dramatisering med dockor bidrar till att barnen får möjlighet att uttrycka och undersöka känslor i en accepterad form med skydd av berättelsen vilket kan vara svårt annars i deras vardagliga liv. Det sker i en inkluderande arena där känslor som till exempel frustration kan uttryckas samtidigt som barnen övar kommunikation i ett socialt sammanhang.

I resultatet berättar en deltagare att de reflekterar om konflikter i grupp. Att barnen får reflektera och kommunicera tankar i grupp nämner Säljö (2014), ger dem möjlighet att se nya sätt att tänka och handla. Att dessutom tänka tillsammans i detta metaperspektiv, ges tillfälle att diskutera om konflikter, vilket skapar förutsättningar för lärande och sammanhållning i gruppen. Reflektion i grupp lägger grunden för demokrati och gör barnen inkluderade, delaktiga och medverkar till att de känner sig sedda.

7.2 Slutanalys

Här presenteras de slutsatser som framkommit i resultatet av studien. Dessa slutsatser utgår från teori och tidigare forskning för att koppla ihop hela studien. Resultatet visar att de flesta förskollärare trycker på vikten av kommunikation samt samsyn inom arbetslaget. I slutanalysen får läsaren ta del av forskarnas svar på syftet och frågeställningarna. De frågeställningar studien bygger på handlar om konfliktens betydelse enligt förskolläraren samt konfliktanternings varande och strategier. Frågeställningarna har således blivit besvarade med råge och deltagarna i studien har givit en god inblick i konfliktanterning på förskolan.

7.2.1 Sammanfattning av frågeställningar och syfte

Vad anser förskollärare om konflikter mellan barn?

Studien visar, enligt förskollärare, att konflikter mellan barn har betydelse för individens utveckling. I konflikter växer barns självkänndomen samtidigt som de lär sig empati och respekt för andra människor. Konflikter lär även barn att kommunicera med sin omgivning, sätta ord på sina känslor och interagera med sina medmänniskor på ett socialt accepterat sätt som de har nytta av under hela sitt liv (Säljö, 2014). Deltagare i studien förklarar begreppet konflikt på liknande sätt. De anser att konflikter mellan barn är en positiv lärandeprocess och ger dem kunskaper i att hantera konflikter samt kommunicera i olika situationer. Deltagarna anser även att det är nödvändigt att vara närvarande i barnens lärandeprocess samtidigt som de nämner om språkförmågans samt ålderns betydelse i konflikter.

Vilken roll spelar konfliktanterning i förskolan?

Studien visar att konfliktanterning spelar en central roll i förskolan. Säljö (2014) förklarar att för att kunna samspele med andra och utveckla sin sociala förmåga behöver barn lära sig att kommunicera. För att utvecklas i kommunikation behöver barn också lära sig att hantera konflikter, därför spelar konfliktanterning roll i förskolan. En förutsättning för att kunna hantera konflikter är att kunna uttrycka sin vilja bland annat genom språket. Faktorer som har betydelse i barns konfliktanterning är barns språkförmåga, ålder och sociala förmåga samt deras förmåga att använda sig av empati och ha förståelse för motparten. Äldre barn har en mer utvecklad förmåga att kompromissa och föra en dialog med sin kamrat, medan yngre barn saknar många ord och har svårigheter i att kommunicera sina avsikter. Förskollärare kan stötta barn att få insikt om sina behov och önskningar vilket Säljö (2017) tar upp sker genom scaffolding i den proximala utvecklingszonen.

Studien visar att arbetslagets förebyggande arbete i förskolan har en avgörande betydelse för att kunna utveckla strategier i konfliktanterning. Därmed behöver arbetslaget synliggöra samt reflektera och diskutera över hur de ska bemöta konflikterna gemensamt och efter barnens bästa. För att förskollärare ska utveckla sin kompetens är det också angeläget att vara uppdaterad mot forskning och ta stöd av kollegor samt vidareutbildning i konfliktanterning. Enligt Hakvoort (2010) beskriver Richard Cohens konfliktpyramid empati och social kompetens i sin första nivå, vilket betyder att konflikter är närvarande i allas liv och konfliktanterning måste läras för att individen ska fungera i sociala sammanhang. Genom

scaffolding lär sig barnen hantera konflikter, vilket blir en lärdom för livet då konflikter är återkommande och måste hanteras av varje människa. Konflikthanteringsrollen i förskolan är att träna barnens förmåga att kommunicera och ge barn en god grund för att växa upp och bli ansvarstagande samhällsmedborgare.

Vilka strategier används i upplevda konfliktsituationer?

Studien visar att förskolläraren använder sig av diverse strategier för att hantera konflikter. En del av de använda strategierna är samtal mellan berörda parter samt stimulera barnen att använda sina ord för att utöka sina språkliga resurser (Säljö, 2014). Vidare kan kroppsspråk, bildstöd och TAKK användas när barnen har ett mindre utvecklat verbalt språk. Deltagare i studien menar att ett sätt att förebygga konflikter är att strukturera sin verksamhet för att prioritera medveten närvaro med barnen. Att vara närvarande i barnens världar handlar om att finnas där och stötta barn för att ge ett rättvist bemötande utifrån barnens förutsättningar. Medling är också ett alternativ i konfliktsituationer där den vuxne agerar vägledare och de inblandade får förklara situationen ur sitt eget perspektiv för att sedan tillsammans komma fram till hur situationen skulle kunna lösas. Den sociokulturella teorin handlar om samspel människor emellan och en deltagare berättar hur de reflekterar över förmiddagen och då tar upp eventuella konflikter som uppkommit. Dessa stunder ger tillfälle till eftertanke för barnen samt lärdom om att se saker ur någon annans perspektiv. Förskollärare kan även strukturera undervisningen genom att tillhandahålla ett kooperativt förhållningssätt genom till exempel drama, där barn kan utveckla sin förmåga att uttrycka sig och utvecklas i ett socialt sammanhang med andra.

Syfte

Studien visar i resultatet att förskollärare använder tyst kunskap, beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund integrerat i sitt förhållningssätt inom konflikthantering. Enligt lärares yrkesetiska regler (2008) kan förskollärare använda sitt gemensamma yrkesspråk och yrkeskunnande till att stärka kvaliteten i sin yrkesutövning och därmed stärka sin profession. I studien beskriver förskollärare att de genom att sätta ord på sin tysta kunskap i reflektion, tar vara på andra professioners yrkeskunskap samt tar del av forskning, genomgående utvecklar sitt förebyggande arbete och bemötande i konfliktsituationer. Studien visar också att nyanställningar är tillfällen att synliggöra och diskutera förskollärares tysta kunskap samt uppdatera sig om ny forskning vilket skapar möjligheter för reflektion över praktiken. Genom detta förstärker förskollärare också sin profession. I och med denna analys anses syftet *“att synliggöra förskollärares professionella förhållningssätt och strategier inom konflikthantering i verksamheten”* vara synliggjort.

7.3 Didaktiska konsekvenser

Förskolläraren har en betydelsefull roll att göra barnen medvetna och respektera varandra i konflikter. Att vägleda barnen är en central punkt för att barn ska lära sig kommunicera med varandra. Genom att lyssna, bekräfta och ställa öppna frågor kan förskolläraren leda barnen till att lära sig hantera redskap, resonera och reflektera över situationen. En risk i konflikthantering är att förskollärare själva kan positionera barn som ofta ingår i konfliktsituationer. Det vill säga att barn blir förgivtagna och dömda negativt i förhand vilket förskolläraren omedvetet kan vara en del av. Därför är det väsentligt, som deltagare nämner, att inte ta ställning i barns konflikter och låta barn förklara sitt eget perspektiv.

I förskolan är verksamheten genomsyrad av ett förhållningssätt där förskollärare samspelar med varandra och kan på så vis vara förebilder för barnen. Alla i verksamheten kan utbyta och

delar med sig av erfarenheter i konflikthantering. Studien lyfter tydligt konfliktens nödvändighet, förskollärares förhållningssätt samt olika strategier för att arbeta förebyggande. Då Pieng och Okamoto (2020) visat att konflikter i förskolan sker var 10:e minut blir en medveten om förskollärares roll som medlare och guide i konflikthantering för barnen. Kommunikation är nyckeln till en lyckad lösning på en konflikt och den kan ske på olika sätt beroende på de inblandade i konflikten. Språket blir ett medierande redskap som inte alla har samma tillgång till. En deltagare menar att en närvarande pedagog ger möjlighet för barnen att interagera med denne, få bekräftelser och uppmuntran samt ge barnet verktyg att lära sig hantera situationer självständig mer och mer.

Konflikter kommer att uppstå även om förskollärarna arbetar förebyggande och då är det angeläget att ha diskuterat gemensamma sätt att hantera dem. Samma strategi kan inte tillämpas på alla konfliktsituationer, en konsensus som är formbart är viktigt i arbetslaget. Hakvoort (2010) beskriver hur viktig det är med ett förarbete om värdegrund, ledarskap och demokrati i förskolemiljön. Genom regelbundna arbetsplatsträffar har personal möjlighet att diskutera frågor som rör barnen och deras lärande av konflikthantering, vilket även många av deltagarna poängterar. Studien har visat att en konflikt inte behöver vara negativ utan kan vara ett lärandetillfälle för barnen där de lär sig hur en beter sig i samhället och i framtiden. Konflikter kan användas för att hjälpa barnen finna sin plats i världen, göra sin röst hörd och samtidigt lära sig respektera andra människor. Konflikthanteringen i sig ger kunskap att bygga vidare på till både barn och förskollärare då samma strategi inte kan implementeras på alla tillfällen.

7.4 Förslag på vidare forskning

I studien har vi fått ta del av många intressanta lärdomar om förskollärares förhållningssätt inom konflikthantering. För att ta forskningen vidare finns flera förslag. Till exempel att studera konflikter som sker mellan vuxna i verksamheten eller med vårdnadshavare, samt undersöka hur detta påverkar barnen. Förskolor idag är ofta multikulturella där barn har med sig olika kulturer i bagaget. Med det perspektivet vore det intressant att undersöka hur förskolor arbetar med språket som ett centralt verktyg i verksamheten och i konflikthantering. Konflikthantering i sig är ett brett ämne som innefattar olika sätt att ta sig an konflikter. Barngrupperna i samhället blir också större och större med barn från olika ursprung, vilket gör att det vore intressant att studera hur förskollärare anpassar sitt arbetssätt och strategier efter dessa nya förutsättningar i konfliktsituationer med tanke på globaliseringen i världen. Vi tycker även att det är en bra idé att studera hur förskollärare bemöter flickor och pojkar i konfliktsituationer och i olika kulturer och i så fall om bemötandet skiljer sig åt.

7.5 Avslutande reflektion

Genom att be förskollärare besvara en kvalitativ enkät med öppna frågor har vi i studien kunnat ta del av deras tankar och erfarenheter. Deras svar har gett oss en insikt i förskollärares kompetens inom konflikthantering vilken vi har lärt av och vill föra vidare till andra genom studien. Studien har även inspirerat oss att inse att vi kan använda oss av en mängd strategier när vi ska ut på vår framtida arbetsplats. Denna studie har visat oss att kommunikation och samtal är centrala redskap i vårt framtida yrke som förskollärare. Undersökningen i studien har gett oss en bredare uppfattning om konflikthantering vilket har inspirerat och motiverat oss till att ständigt utveckla förhållningssätt och bemötande i konflikter.

8 Referenslista

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 17–31). Liber.

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 8–16). Liber.

Barmark, M., & Djurfeldt, G. (2015). *Statistisk verktygslåda 0: att förstå och förändra världen med siffror*. (1. uppl.) Studentlitteratur.

Berg. (2015). Deltagande netnografi. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 142–156). Liber.

Bjørndal, C. (2018). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Liber.

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Natur & Kultur.

Evaldsson, A-C. (2017). Barns lek, socialisation och kamratsgruppskulturer. I A-L. Lindgren & N. Pramling, R. Säljö (Red.), *Förskolan och barns utveckling* (s. 109–123). Gleerups.

Fohlin, L., Fohlin, N. & Wilson, J. (2020). *Kooperativt lärande i förskolan och skolans första år : lärande och utveckling genom samarbete*. Studentlitteratur.

Hakvoort, I. (2010). The conflict pyramid: a holistic approach to structuring conflict resolution in schools. *Journal of Peace Education*, 7(2), 157-169.
DOI: 10.1080/17400201.2010.498997

Hakvoort, I., & Friberg, B. (2015). Inledning. I I. Hakvoort & B. Friberg (Red.), *Konflikthantering i professionellt lärarskap* (s. 13–19). Gleerups.

Hakvoort, I. (2015). Skolans uppdrag och konflikthantering. I I. Hakvoort & B. Friberg (Red.), *Konflikthantering i professionellt lärarskap* (s. 21–56). Gleerups.

Johansson, E., & Emilson, A. (2016). Conflicts and resistance: potentials for democracy learning in preschool. *International Journal of Early Years Education*. Vol. 24, s. 19-35.
<https://doi.org/10.1080/09669760.2015.1133073>

Korošec, H., & Zorec, M. B (2019). The impact of creative drama activities on aggressive behaviour of preschool children. *Research in Education*, Vol. 108(1) 62–79. DOI: 10.1177/0034523719858219

Lalander, P. (2015). Observationer och etnografi. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 93–113). Liber.

Luttrupp, A. (2021). Samspel hos barn med utvecklingsstörning. I A. Sandberg (Red.), *Med sikte på förskolan – barn i behov av stöd* (s. 185). Studentlitteratur.

Läraryrkesförbundet & Lärarnas riksförbund (2008). *Lärares yrkesetik*. Tillgänglig: https://lararesyrkesetikhome.files.wordpress.com/2020/10/larares_yrkesetik_fickfolder_200811.pdf

Läroplan för förskolan. (2018). Skolverket. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>

Nationalencyklopedin, (u.å). proaktiva. I *Svensk ordbok*. [Elektronisk resurs]. Hämtad från universitetsbiblioteket 2022-05-10
https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok&s=proaktiv

Olsson, L. M. (2018). *Från tyst kunskap till beprövad erfarenhet*. Lärarförlaget

Onchwari, G., & Keengwe, J. (2011). Examining the Relationship of Children's Behavior to Emotion Regulation Ability. *Early Childhood Educ Journal*. Vol. 39, s. 279–284.
DOI: 10.1007/s10643-011-0466-9

Pieng, P., & Okamoto, Y. (2020). Examining preschool children's intention understanding and their conflict resolution strategies. *Early childhood education journal*, 48(5), 597-606.
DOI: 10.1007/s10643-020-01020-0

Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 220-236). Liber.

Rosenberg, B. M. (2003). *Lära för livet: Nonviolent Communication i skolan; för bättre resultat, färre konflikter och fördjupade relationer*. Svensbyn: Friare liv.

Singer, E., & Hännikäinen, M. (2002). The Teacher's Role in Territorial Conflicts of 2- to 3-Year-Old Children. *Journal of Research in Childhood Education*, 17(1), 5-18.
DOI: 10.1080/02568540209594994

Svensson, L., & Åkerblom, A. (2020). *Fenomenografi om undervisning i förskolan*. I A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling (Red.), *Metodologi för studier i, om och med förskolan* (s. 89–106). Gleerups.

Säljö, R. (2017). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I U. P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red.), *Lärande, skola, bildning: grundbok för lärare* (s. 203–263). Natur & Kultur.

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken ett sociokulturellt perspektiv*. Studentlitteratur.

Thornberg, R. (2006). The situated nature of preschool children's conflict strategies. *Educational Psychology*, 26:1, 109-126, DOI: 10.1080/01443410500341064

Thornberg, R. (2013). *Det sociala livet i skolan: Socialpsykologi för lärare*. Liber.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet. ISBN:91-7307-008-4

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

Åberg-Bengtsson, L., & Pramling, N. (2020). Data att räkna med – om att använda siffermaterial i ett vetenskapligt uppsatsarbete. I A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling (Red.), *Metodologi för studier i, om och med förskolan* (s. 185–204). Gleerups.

Åkerblom, A., Hellman, A., & Pramling, N. (2020). Metod och metodologiska utgångspunkter för att designa en studie. I A. Åkerblom, A. Hellman & N. Pramling (Red.), *Metodologi för studier i, om och med förskolan* (s. 143). Gleerups.

9 Bilaga

Deltagande i enkätstudie

Hej!

Vi heter Matilda Sahlin, Chaowarak Nakharangsu och Mikaela Sihvonen och studerar till förskollärare på Göteborgs universitet. Just nu gör vi vårt examensarbete och är snart färdiga förskollärare.

Vi är tacksamma för visat intresse som deltagare i studien. Syftet med studien är att “synliggöra förskollärares professionella förhållningssätt inom konflikthantering i verksamheten samt vilka metoder som används i upplevda konfliktsituationer”. Studien kommer att ske genom en skriftlig enkät där elva öppna frågor ställs och beräknas ta max trettio minuter att fylla i (eller den tid som varje deltagare väljer att lägga). Vi är tacksamma för så utförliga svar som möjligt. Alla deltagare är anonyma och kommer tilldelas pseudonymer. Svaren som vi samlar in kommer endast behandlas av oss och vår handledare utifrån studiens syfte. Göteborgs universitet publicerar sedan studien offentligt.

Skicka in så snart du är färdig, senast den 27/4

För frågor kontakta oss på mail:

Matilda Sahlin, gussahmal@student.gu.se

Mikaela Sihvonen, gussihmi@student.gu.se

Chaowarak Nakharangsu, gusnakhch@student.gu.se

Tack igen, för att du ställer upp och besvarar vår enkät!

Vänliga hälsningar,

Matilda, Chaowarak och Mikaela

Enkätfrågor

1: Under hur lång tid har du arbetat som förskollärare i förskolan?

Svar:

2: Vad anser du är en konflikt?

Svar:

3: I vilken grad anser du att konflikter är nödvändiga? Skala 1-5 (1 Inte nödvändiga - 5 mycket nödvändiga). Varför?

Svar:

4: Vad menar du definierar en konfliktsituation mellan barn i förskolan?

Svar:

5: På vilket sätt kan arbetslaget arbeta förebyggande mot konflikter?

Svar:

6: Använder du några särskilda strategier för att hantera konflikter mellan barn? Om ja - Vilka?

Svar:

7: Vad anser du om att arbetslaget har en samsyn i arbetet med konflikthantering? Ge exempel.

Svar:

8: Vilket lärande kan synliggöras för barnen i konflikter?

Svar:

9: Hur arbetar du med att ge barnen verktyg i konflikthantering?

Svar:

10: Har du och ditt arbetslag tillräcklig kompetens inom konflikthantering och vad kan ni göra för att utveckla ert kunnande? Ge exempel.

Svar:

11: Vilket bemötande tycker du är betydande i konflikthantering?

Svar:

Är det något du vill lägga till?

TACK!